

तिला गाउँपालिकाको स्थानीय शिक्षा विकास तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन, २०७४

प्रारम्भ :

संघीय लोकतन्त्रको संस्थागत विकास, मुलुकको समृद्धि र जनहितका

लागि स्थानीय, राष्ट्रिय र विश्वव्यापी आवश्यकतामा आधारित प्रतिस्थिरी जनशक्ति गर्न, साहिष्णुता, सदाचार, नैतिकता र मानवीय मूल्यको प्रवर्धन गरी यस स्थानीय तहको क्षेत्रमध्ये स्थापना हुने तथा स्थापना भई सञ्चालन रहेका विद्यालय तथा शिक्षक निकायहरुको व्यवस्थापन गर्न वाञ्छीय भएकोले, "नेपालको संविधान २०७२ को धारा २३, अनुसूची द को सूची नं. द" तथा "स्थानीय सरकार सञ्चालन २०७२ को दफा १०२ वमोजिम तिला गाउँपालिकाको गाउँसभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

संभित नाम र प्रारम्भ :

- (१) यस ऐनको नाम "स्थानीय शिक्षा ऐन, २०७४" रहेको छ।
- (२) यो ऐन तिला गाउँपालिकामा लागू हुनेछ।
१) यो ऐन स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात लागू हुनेछ।
परिभाषा : विषय वा प्रसाराते अर्थ नलगोमा यस ऐनमा,-
- (क) "ऐन" भनाले तिला गाउँपालिकाको शिक्षा ऐनलाई सम्झनु पर्छ।
- (ख) "कार्यपालिका" भनाले तिला गाउँ कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ।
- (ग) "कोष" भनाले दफा ४० वमोजिम विद्यालय सचालनका लागि खडा गरिएको सचित कोषलाई सम्झनु पर्छ।
- (घ) "गाउँपालिका" भनाले तिला गाउँ कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ।
- (ज) "गाउँ सभा" भनाले तिला गाउँ पालिकाको गाउँ समालाई सम्झनुपर्छ।
- (ज) "प्रमुख प्रशासकिक आषिकृत" भनाले गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकिक्य आषिकृतलाई सम्झनु पर्छ।
- (झ) "बाल शिक्षा केन्द्र" भनाले चार वर्ष उमेर पूरा भई पाँच वर्ष उमेर पूरा नगरेका बालबालिकाको लागि बोलिएको प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र (प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र), नसरी, केजी, मन्टेसरी आदि सम्झनु पर्छ।
- (ज) "आधारभूत शिक्षा" भनाले प्रारम्भिक बाल शिक्षा देखि कक्षा आठसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ।
- (क) "माध्यमिक शिक्षा" भनाले कक्षा नै देखि कक्षा बाहसम्म दिइने शिक्षा सम्झनुपर्छ।
- (म) "विद्यालय शिक्षा" भनाले आधारभूत र माध्यमिक दुवै शिक्षा सम्झनु पर्छ।
- (ट) "प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा" भनाले प्राविधिक ज्ञान, सीप तथा विषयवस्तुमा आधारित प्राविधि र व्यवसाय उन्मुख शिक्षा प्रदान गर्न कक्षा नै देखि कक्षा बाहसम्म अध्यापन गराइने शिक्षालाई सम्झनु पर्छ।

(ठ) "समुदायिक विद्यालय" भनाले नेपाल सरकारबाट नियमित रूपमा अनुमति गर्ने गरी समुदायको पहलमा स्थापना भई अनुमति वा स्वीकृति प्राप्ति विद्यालय सम्बन्धी पर्छ ।

(ड) "व्यवस्थापन समिति" भनाले दफा १८ बमोजिम गर्न दुने विद्या
विद्यालय सम्बन्धी पर्छ ।
(३) "शिक्षा अधिकृत" भनाले गाउँपालिकाको शिक्षा शाखाको प्रमुख वा
प्रमुखको कामकाज गर्न तोकिएको कर्मचारीलाई सम्बन्धी पर्छ ।
(४) "शिक्षिक गुरु" भनाले विद्यालय सञ्चालन गर्नको लागि कुनै व्यक्ति
नाफा नलिने जैशेपले स्थापना गरेको सार्वजनिक वा निजी गुरु सम्बन्धी पर्छ ।

(५) "शिक्षा शाखा" भनाले गाउँपालिकामा रहेको शिक्षा हेतु विभाग/महाशा
र शाखा वा ईकाइलाई सम्बन्धी पर्छ ।
(६) "शिक्षिक गुरु" भनाले विद्यालय सञ्चालन गर्नको लागि कुनै व्यक्ति
नाफा नलिने जैशेपले स्थापना गरेको सार्वजनिक वा निजी गुरु सम्बन्धी पर्छ ।

परिच्छेद-२
शिक्षाको प्रकार, विद्यालयको वर्गीकरण, अनुमति, स्वीकृति, समायोजन तथा नियमन
३. विद्यालयको तह २ प्रकारका हुनेछन् :
(क) माध्यमिक तह : कक्षा ९ देखि १२ सम्म अध्ययन हुने
(ख) आधारभूत तह : कक्षा १ देखि ८ सम्म अध्ययन हुनेछ । आधारभूत तह भिन्न कक्षा ५ सम्म अध्ययन हुने विद्यालयाई प्राथमिक तह र बा
तिकास केन्द्र अन्तर्गत वाल हेरचाह केन्द्र, मन्त्रेश्वरी, किंचडगाड्हेहरू रहनेछन् ।
(क) साधारण माध्यमिक शिक्षा
(ख) संस्कृत माध्यमिक शिक्षा

(ग) प्राविधिक तथा व्यावसायिक माध्यमिक शिक्षा ।
४. शिक्षाको माध्यम :
(१) विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम नेपाली भाषा, अंग्रेजी भाषा वा दुवैभाषा हुनेछ
(२) उपदफा (१) मा जनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायको अवस्थामा
विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम देहाय बमोजिम हुन सक्नेछ :
(क) आधारभूत (कक्षा ५) सम्म मातृ भाषामा शिक्षा दिन सकिनेछ ।
(ख) गैर नेपाली नागारिकले नेपालको विद्यालयमा अध्ययन गर्द अनिवार्य नेपाली विषयको सहा अन्य कुनै भाषाको विषय अध्ययन गर्न सक्नेछ
५. विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, हु
शिक्षा तथा चुला शिक्षा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था :
गाउँपालिकाले आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था गरी विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, हु
व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(१) "प्रालयको वर्गीकरण : विद्यालयको सम्पति र श्रोत सञ्चालन लगानीका आधारमा नेपाल सार वर्गीकरण गरिनेछ ।
(२) सामुदायिक विद्यालय
(३) संस्थागत विद्यालय
(४) गुटी विद्यालय
(५) साभेदारी । सहकारी विद्यालय
(६) प्राविधिक विद्यालय ।
६. विद्यालय सञ्चालन गर्न अनुमति लिनुपर्ने :
(१) कुनै नेपाली नागरिकहरूको समुदायले सामुदायिक विद्यालय वा नेपाली नारािकरे शिक्षिक गुटी अन्तर्गत संस्थागत विद्यालय खोल चाहेमा तोकिएको विवरण खुलाइ बडा समितिको सिफारिस सहित गाउँपालिका प्रमुख समझ अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा सो निवेदन उपर शिक्षा शाखावाट आवश्यक जाँच्नुभ गर्दा निर्धारित मापदण्ड पुरा भई विद्यालय खोल अनुमति दिन मानासिब देखिएमा शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका प्रमुखले अनुमति दिनेछ ।
(३) यो दफा प्रारम्भ हुँदाका बखत कम्पनीको रूपमा सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूले चाहेमा कम्पनी खारेज गरी शिक्षिक गुटी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्न गाउँपालिका प्रमुख समझ निवेदन दिन सक्नेछ ।
(४) उपदफा (३) बमोजिम निवेदन परेमा शिक्षा शाखाले सो निवेदन उपर १५ दिन भित्र आवश्यक जाँच्नुभ शिक्षा समितिमा राय सहित आवेदन पेश गर्नेछ र माग बमोजिम विद्यालय सञ्चालन गर्न शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका प्रमुखले पुनः अनुमति तथा स्वीकृति दिनेछ ।
(५) प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद द्वारा तर्जुमा गरिएको प्राविधिक तथा व्यावसायिक माध्यमिक शिक्षा (टि-एसइ) सञ्चालनका लागि कुनै सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयले आवेदन गरेमा गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका प्रमुखले अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ । तर अनुमति दिनु अघि परिषद्वारा तोकिएको मापदण्ड जाँच्नुभ र एकिन गर्ने कार्य गाउँ शिक्षा समितिले गर्नपनि छ ।
(६) उपदफा (२), (३) वा (५) मा जनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका विद्यालयाई शिक्षिक गुटीको रूपमा सञ्चालन गर्न पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति दिनेन्हैन:-
(क) सरकारी वा सार्वजनिक भवनमा सञ्चालन भएका विद्यालय
(ख) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले विद्यालयको नाममा भवन वा जग्गा दान दातव्य दिएकोमा सो भवनमा वा चर्चामा जग्गा भवन बनाइ सञ्चालन भएको विद्यालय ।

(७)

यस एन वा अन्य प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लोखेएको भएता व
शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्ने
(क) शैक्षिक गुठी सञ्चालन गर्ने गुठी सञ्चालक (टटी) सङ्गठित संस्था
रूपमा हुनुपर्ने,

(ब) शैक्षिक गुठी सञ्चालन गदा टटीमा सार्वजनिक गुठी भए कस्ती
पाँचजना र तीजी गुठी भए कस्तीमा तीनजना सदस्य हुनुपर्ने

(ग) शैक्षिक गुठीको आय व्ययको लेखा तोकिए बमोजिम खडा न
मान्यता प्राप्त लेखा परिक्षकबाट लेखापरिक्षण गराएको हुनुपर्ने

(घ) शैक्षिक गुठीको तत्काल कायम रहेका टटीले आफ्नो जीवनकाल
वा रेप्रेसेक्युटियारको रूपमा कामगर्ने आफ्नो उत्तराधिकारी तो
सक्ने छ। तर सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको हक्कमा त्यस्तो उत्तराधिक
तोक्दा गाउँपालिकाको स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(इ) कुनै सामाजिक परेपकारी वा कल्याणकारी संस्थाले मुनाफा नीलेन उद्देश्य
राखी विद्यालय सञ्चालन गर्न चाहेमा गाउँपालिका प्रभुख समक्ष आवेद
दिनु पर्नेछ। गाउँ कार्यपालिकाबाट सो को स्वीकृति लिई शैक्षिक गु
अन्तर्गत विद्यालय स्थापना र सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(झ) उपदफा (न) बमोजिम सञ्चालित विद्यालयले पालन गर्नु पर्ने शर्त ता
अन्य व्यवस्था गाउँ शिक्षा समितिले तोके बमोजिम हुनेछन्।

(९) माथिल्ला उपदफाहरुमा जनसुकै कुरा लोखेएको भए तापनि कुनै विद्या
शिक्षण संस्थासंग सम्बन्धन गर्ने गरी कसेलाई पनि विद्यालय खोल
अनुमति वा स्वीकृति दिइने छैन।

(१०) साभेदारी विद्यालयको सञ्चालन गर्न सरकारी विद्यालयको पूर्वांग
उपर्योग गरेर नेजी लगानीकर्ताले विद्यालय सञ्चालन गर्न सक्नेछन्
गाउँपालिकाले आवश्यक ठानेमा आफू अन्तर्गतका कुनै विद्यालयला
निर्णिचत शुल्क लिई जुण्टस्तरीय शिक्षा प्रवन गर्ने सर्तमा निर्णिचत अविद्यक
लागि साभेदारीमा सञ्चालन गर्ने गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसम
स्थिरकृति प्रदान गर्न सक्नेछ। यस प्रयोजनका लागि गाउँपालिकाको शिक्षा
समितिले साभेदारीका सर्तहरु तयार गर्नेछ।

(क) कुनैपनि सामुदायिक संस्थागत तथा साभेदारी विद्यालय वा संस्थात
आवासीय सुविधा सहितको विद्यालय सञ्चालन गर्न चाहेमा आवश्यक
भौतिक तथा शैक्षिक लायतका पुर्वाधार तयार गरी गाउँ शिक्षा
समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ, गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा मापदण्ड
पुरा भएका विद्यालय वा सञ्चालाई कार्यविधि तयार गरी सो या
आधारमा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ तथा गाउँपालिका
क्षेत्रभित्र सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयको सहभागीतामा शैक्षिक
गुणस्तर सुधारका लागि आवासीय विद्यालयको सञ्चालन र व्यवस्थापन
गाउँपालिकाले समेत गर्न सक्नेछ।

(ख) कुनैपनि सामुदायिक, वा सामेदारी विद्यालयले मात्र तहमा प्राविधिक
तथा अन्य अप्राविधिक विषयको थप कक्षा सञ्चालनको लागि आवश्यक
जानी मात्र भई आएमा गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका
अन्यस्तले अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ।

(११) यस अधि दर्ता भएका विद्यालय सम्बन्धित व्यवस्था : (१) माथि जेसुकै
जल्लेख भए पनि यस अधि नियमानुसार दर्ता र सञ्चालनमा रहेका
विद्यालयहरु यसे ऐन बमोजिम सञ्चालन भएका मानिनेछन्। तर यस अधि
सञ्चालनमा भएका विद्यालयले शिक्षा शाखाले तोकेको ढाँचामा विवरण र
कागजपत्र वेश गर्नु पर्नेछ।

(१२) पारी राज्य पर्ने : संस्थागत विद्यालय खोल्ने अनुमति लिंदा विद्यालय सञ्चालनको
प्रश्न बापत देहाय बमोजिमको रकम धारीटीको रूपमा राज्य लिनेछ।

(१३) माध्यमिक विद्यालयको लागि चार लाख पचास हजार रुपैयाँ,
(१४) आधारभूत विद्यालयको लागि दुई लाख पचास हजार रुपैयाँ,
(१५) प्राथमिक विद्यालयको लागि एक लाख पचास हजार रुपैयाँ तर, विशेष
आवश्यकता भएका विद्यार्थिका लागि वा सिमाल्टकृत वा अति विकट भौगोलिक
भेत्रमा यस्तो विद्यालय खोल्ना कार्यपालिकाले धरोटी छुट दिन सक्नेछ।

(१६) पारी रकम जम्मा गरिने : (१) विद्यालयले दफा ९ बमोजिमको धरोटी
पापतको रकम कार्यपालिकाको धरोटी खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ।

(१७) सार्वजनिक शैक्षिक गुठी तथा नेपाल सरकारले अनुदान दिने निजामती, सैनिक,
नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल र शहीद प्रतिष्ठानद्वारा सञ्चालित
विद्यालयहरुले समेत पाठ्यक्रम, परीक्षा, अनुगमन संयन्त्र र शैक्षिक क्यालेन्डर
पापी ऐन बमोजिम पालना गर्नुपर्ने छ।

(१८) गाउँपालिकाले कुनै विद्यालयस्ता मिलाएर वा खट्टै बल शिक्षा केन्द्रको स्थापना र
पाल्यालयले संचालन गर्न पाउनेछ। वाल गृह संचालनको लागि आवश्यक प्रकृया गाउँ
शिक्षा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ।

(१९) सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्ने : गाउँपालिकाले समुदायमा
साक्षरता, सीप विकास र निरस्तर तिकाइ समेतको काम गर्न तोकिए बमोजिम
सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ। यस्तो केन्द्रमा सामुदायिक
प्रुसकालय र वाचनालय सञ्चालन हुन सक्नेछ।

(२०) गाउँ पालिकाले विद्यालय सार्व, गाउँ, नाम परिवर्तन गर्न, स्थानतरण गर्न,
कक्षा थप घट गर्न वा बन्द गर्न सक्ने :

(१) गाउँपालिकाले तोकिएको मापदण्ड बमोजिम हाल सञ्चालन भइहोका ३०
मिनेटको पैदल दुरीमा रहेका कुनै विद्यालयलाई एक स्थानबाट अर्को
स्थानमा सार्व वा दुई वा दुईभन्दा बढी विद्यालयलाई गाभी एउटा विद्यालय

कायम गर्न, दुरी विचारी सञ्चालाई आधार मानी कक्षा थपथट गर्न

विद्यालय बन्द गर्न सक्नेछ । प्राथमिक तहको विद्यालयमा कुल ३० ज

भन्दा कम विद्यार्थी भएमा गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा बाल शि

केन्द्र मात्र कायम राखी त्यस मारियका कक्षाहरु बन्द गर्न सक्नेछ ।

(२) विद्यालयको नाम परिवर्तन गर्नुपरेमा नाम परिवर्तन गर्नुपर्ने उपयुक्त कर

साहित तोकिएको विवरण र डब्बामा गाउँ शिक्षा समिति माफ

(३) उपदफा (२) बमोजिम येश हुने अएको निवेदन उपर गाउँ शिक्षा समितिको नाम

गाउँपालिकामा स्वीकृतीका लागि येश गर्नुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम येश हुने अएको निवेदन उपर गाउँ शिक्षा समितिको नाम

सिफारिसमा गाउँपालिकाले नाम परिवर्तनको स्वीकृती दिन सक्नेछ ।

(५) विद्यालयको नाम राज्ञा वा परिवर्तन गर्दा कुनै व्यक्ति विशेषको नाम

धार्मिक तथा जातिगत लिंग भौल्किने प्रकारको नाम राज्ञा पाइने छैन

मात्र, आधारभूत तहको हकमा कमितिमा ३०,००,०००/- (तीस लाख रुपैय

मात्र) ल्पैया प्रदान गरेमा व्यक्तिको नाममा १५,००,०००/- (पन्च लाख रुपैय

बाधा पुगेको मानिने छैन । कुनै भवन वा ईफाइको नाम व्यक्तिले राज

चाहेमा व्यक्तिले १०,००,००० सरंचना निर्माण सहयोग गरेमा नाम उत्त

भवन वा ईकाईको नामाकरण सम्बन्धित व्यक्तिको नाममा गर्न सकिनेछ

१६. गाउँ शिक्षा समिति सम्बन्धी व्यवस्था :

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरुको

सेवदेख, समन्वय र व्यवस्थापन गर्ने कामको लागि देहाय बमोजिमको

गाउँ शिक्षा समिति रहनेछ ।

(क) गाउँपालिका अध्यक्ष वा निजले तोकेको कार्यपालिकाको सदस्य - संयोजक

(ख) गाउँ कार्यपालिकाका महिला तथा दलित समेत २ जना सदस्यहरु - सदस्य

(ग) सामुदायिक विद्यालयको प्रधानाध्यापकहरु मध्येवाट कार्यपालिकाले मनोनित

गरेको एक जना गाउँपालिका अध्यक्षले मनोनित गरेको एक जना गरी

जम्मा २ जना

(ङ) संस्थागत विद्यालयहरुको प्रतिनिधीमुलक संस्था मध्येवाट अध्यक्षले तोकेको

प्रतिनिधी एक जना

(च) गाउँ कार्यपालिकाबाट मनोनित समाजसेवी, शिक्षा प्रमोबाट १ जना, महिला

१, दलित १ र अपाङ्गता भएका मध्यबाट १ जना गरी जम्मा ४ जना - सदस्य

विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु मध्यबाट कार्यपालिकाले मनोनित

गरेको १ जना

(ज) पालिका स्तरीय शिक्षक महासंघको अध्यक्ष वा तोकिएको प्रतिनिधि १ जना

(झ) शिक्षा अधिकृत

शिक्षा सम्बन्धी संरचनागत व्यवस्था :

(१) गाउँपालिका स्तरीय बालबलव संजालको एक एक जना बाल बालिका

प्रतिनीधिलाई आमनीत सदस्यका रूपमा राखिनेछ ।

(२) समितिको बैठक सञ्चालन प्रकृया, बैठक भत्ता तथा सेवा सुविधा गाउँ

धार्मिक तथा जातिगत लिंग भौल्किने प्रकारको नाम राज्ञा पाइने छैन

मात्र, आधारभूत तहको हकमा कमितिमा ३०,००,०००/- (तीस लाख रुपैय

मात्र) ल्पैया प्रदान गरेमा व्यक्तिको नाममा १५,००,०००/- (पन्च लाख रुपैय

बाधा पुगेको मानिने छैन । कुनै भवन वा ईफाइको नाम व्यक्तिले राज

चाहेमा व्यक्तिले १०,००,००० सरंचना निर्माण सहयोग गरेमा नाम उत्त

भवन वा ईकाईको नामाकरण सम्बन्धित व्यक्तिको नाममा गर्न सकिनेछ

परिच्छेद : ३

शिक्षा सम्बन्धी संरचनागत व्यवस्था :

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरुको

सेवदेख, समन्वय र व्यवस्थापन गर्ने कामको लागि देहाय बमोजिमको

गाउँ शिक्षा समिति रहनेछ ।

(क) गाउँपालिका अध्यक्ष वा निजले तोकेको कार्यपालिकाको सदस्य - संयोजक

(ख) गाउँ कार्यपालिकाका महिला तथा दलित समेत २ जना सदस्यहरु - सदस्य

(ग) सामुदायिक विद्यालयको प्रधानाध्यापकहरु मध्येवाट कार्यपालिकाले मनोनित

गरेको एक जना गाउँपालिका अध्यक्षले मनोनित गरेको एक जना गरी

जम्मा २ जना

- सदस्य

(ङ) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनको मापदण्ड बनाउने, सञ्चालनको स्वीकृती र

अनुमतीको लागि गाउँपालिकालाई आवश्यक राय सुझाव प्रदान गर्ने ।

(द) विद्यालय गाउँ, सार्ने नाम परिवर्तन गर्ने, स्थानन्तरण गर्ने, कक्षा थपथट

गर्ने, कक्षा थप गर्ने, तह थप गर्ने, नीति तर्जुमा गरी गाउँ पालिकामा पेस गर्ने ।

(४) सामुदायिक सिकाई बैठक सञ्चालन सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने ।

(५) आवश्यकता अनुसार दिवा बाजा व्यवस्थापन गर्ने ।

(फ) विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका पहिचान गरी सबैका लागि शिक्षा

सुनिश्चित हुने प्रवन्धन गर्ने ।

(ब) शैक्षिक सबै शुरु हुनु पूर्व विद्यालयमा पठनपाठनको अधिकतम प्रवन्धन हुने

गरी शैक्षिक क्यालेण्डर बनाउ लाग्न गर्ने, गराउने ।

(भ) शिक्षक तालिम नीति तर्जुमा गरी लाग गर्ने।
(म) गाउँ कारपालिकालाई शैक्षिक विकासका लागि आवश्यक सुझाव तथा परामर्श दिने।

(ग) शैक्षिक सञ्चालन प्रणाली स्थापना गरी सबै विद्यार्थी, शिक्षक र शिक्षास सम्बन्धित तथ्याङ्कहरु राख्ने।

(र) शिक्षामा सबै चालचालिकाको पहुँच, गुणस्तरमा सुधार र संरक्षणका पक्षहरुलाई न्यारेणी गर्न आवश्यक नीति, नियम तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने।

(व) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने।

१७. गाउँपालिका अन्तर्गतका शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम व्यवस्थापन गर्ने र शैक्षिक प्रशासन सञ्चालन गर्ने १ जना शिक्षा अधिकृत रहनेछन् । निजको कार्यव्य र अधिकार निम्नानुसार हुनेछ :

- (१) गाउँ स्तरीय शिक्षा योजना तर्जुमा गरी गाउँ कार्यपालिकामा पेश गर्ने।
(२) गाउँपालिका तथा गाउँ शिक्षा समितिबाट शिक्षा तथा शैक्षिक विकासका लागि पारित नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने तथा प्राप्त निर्देशालाई पालना गर्ने।
(३) विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरुको अनुगमन तथा सुरिवेक्षण गर्ने, गराउने गाउँ कार्यपालिका, गाउँ शिक्षा समिति र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई शैक्षिक विकासका लागि आवश्यक सुझाव तथा परामर्श दिने।
(४) शिक्षकहरुको कार्य सम्मादन मूल्याङ्कन गर्ने।
(५) गाउँ कार्यपालिका शिक्षा समितिको सदस्य सचिवको शौमिकामा निवाह गर्ने।
(६) शिक्षा अधिकृतको अन्य काम कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ।
१८. बडा शिक्षा समिति सम्बन्धी व्यवस्था :
- (१) बडा स्तरमा देहाय बमोजिमको बडा शिक्षा समिति गठन गर्न सकिनेछ
(क) सम्बन्धित बडाको वडाध्यायक
(ख) बडा समितिका सदस्यहरु मध्ये बडा समितिले तोकेको एक जना
- सदस्य
(ग) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु मध्ये बडा समितिले तोकेको एक जना
(घ) विद्यालयका प्रधानाध्यापक मध्येबाट गाउँ शिक्षा समितिले तोकेको एक जना
(ङ) बडा भित्रका शिक्षाप्रेमीहरु मध्येबाट बडा समितिले तोकेको एक जना
(च) सम्बन्धित बडाका बडा सचिव
(ट) बडा शिक्षा समितिको नाम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ
(क) आफ्नो बडाको शैक्षिक अभिवृद्धिका लागि योजना तर्जुमा र समन्वय गर्ने
(ख) अपन्नो भेत्र भित्र सञ्चालन हुने परीक्षालाई मर्यादित र भयराहित बनाउँ
सहयोग गर्ने ।

१९. विद्यालय व्यवस्थापन समिति :

(१) अभिभावक र शिक्षक बीच विवाद भएमा त्यसको समाधान गर्ने।
(२) गाउँ शिक्षा समितिले तोके बमोजिम अन्य कार्य गर्ने।
(३) बडा शिक्षा समितिले आफ्नो बैठक सञ्चालन तथा कार्यविधि आफैले निर्धारण गर्नेछ।

- (१) सामुदायिक विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नको लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायका सदस्यहरु रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति हुनेछ-
(क) समितिका सदस्यहरुले (ख) र (घ) मध्येबाट छानेको व्यक्ति- अध्यक्ष (ख) अभिभावकहरु मध्येबाट छानिएका कस्तीमा दुई महिला सहित चारजना
(ग) विद्यालय रहेको बडाका जनप्रतिनिधिहरु मध्य बडाध्याय वा निजले तोकेको प्रतिनिधि एकजना
(घ) विद्यालयका संस्थापक, बृद्धिजीवी, चन्द्रावताहरु मध्येबाट बडा समितिले मनोनीत गरेको एकजना महिला सहित दुइजना
(ङ) स्थानीय शिक्षाप्रेमी मध्येबाट गाउँशिक्षा समितिको अध्यक्षले मनोनीत गरेको एक जना
(च) विद्यालयको प्रधानाध्यापक
(पुनरुच्च : वाल कलवहरुको तर्फबाट १ जना वालक वा वालिकालाई आमनित सदस्यको रूपमा आनिवार्य सहभागिता गराउनु पर्नेछ।)
(२) उपदफा (१) बमोजिम छानिएका वा मनोनीत अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ। त्यस्ता अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण नगरेको देखिएमा गाउँ शिक्षा समितिले निजलाई जुनसुकै बबत पदबाट हटाउन सक्नेछ। तर त्यस्री पदबाट हटाउन अधिक वा समितिविधटन गर्नु अघि आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट बैज्ञ्यत गरिने छैन। विद्यालयलाई शान्ती क्षेत्र र वालमैत्री विद्यालयको रूपमा विकास गर्ने तोकिएको सुन्दरकहरु पुरा गर्न आवश्यक कार्य गर्नु व्यवस्थापन समितिको दोषीत हुनेछ।
(३) सामुदायिक विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ-
(क) विद्यालय सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र योतको परिचालन गर्ने,
(ख) विद्यालयको चलन, अचल सम्पत्तिको लागत राख्ने, राजन लागाउने र सुरक्षा गर्ने,
(ग) विद्यालयको शैक्षिक, शौकिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अद्यावधिक गराई राख्ने,
(घ) विद्यालयको वार्षिक बजेट स्वीकृत गर्ने र त्यसको जानकारी गाउँपालिकालाई दिने,

(ङ) विद्यालयमा शिक्षक, कर्मचारी र विद्यार्थीको पोशाकको कार्याचयन गर्ने

(छ) विद्यूत दरवन्दी अनुसारका शिक्षकहरूको बोजी गरी काममा लाग्ने

तथा गाउँपालिकावाट स्वीकृत दरवन्दीमा कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने

(अ) गाउँ शिक्षा समितिबाट तोकिएको रेजिस्टर लेखपरीक्षकबाट विद्यालयमा

वार्षिक लेखापरीक्षण गराउने,

(ट) लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन अनुसार तत्काल आवश्यक कारबाही गर्ने

त्यसको प्रतिवेदन गाउँ शिक्षा समितिमा पेश गर्ने

(द) तोकिए बमोजिमका क्षेत्रसाग सम्बन्धित गाउँपालिका र गाउँ शिक्षा समितिले

हिएको निर्देशनहरूको पालना गर्ने।

(ङ) प्रवालित कानुन र नियम पालना ताने शिक्षक कर्मचारीलाई विभागी

कारबाहीका लागि सिफारिस गर्ने,

(ङ) विद्यालय शिक्षा एकै समयमा सञ्चालन गर्ने प्रबन्ध मिलाउने।

(ङ) विद्यालय सुधार योजना निर्माण गरि लागु गर्नेछ।

(ए) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने।

(५) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले आफ्नो कार्यविधि आफै बनाउन सक्नेछ।

बढी विद्यालयहरूको संयुक्त विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गरि

व्यवस्थापन गन्न सक्नेछ।

२०. शिक्षक अधिकारीका संघ : सबै विद्यालयमा शिक्षक र अधिकारीकहरू रहेका

एक शिक्षक अधिकारीका संघ रहनेछ। यस सम्बन्धी कार्यविधि गाउँ शिक्षा

समितिले तय गरे बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद ४

विद्यालय तहको शिक्षक तथा कर्मचारीको दरवन्दी, सेवाशर्त र योग्यता

२१. गाउँपालिकाले शिक्षकको दरवन्दी निर्धारण गर्ने :

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा आवश्यक पन्ते

शिक्षकहरूको दरवन्दी निर्धारण गाउँपालिकाले गर्नेछ।

(२) गाउँपालिकाले शिक्षकको दरवन्दी निर्धारण गर्दा विद्यालयमा अध्ययन गर्ने

विद्यार्थी सञ्चार विषयका आधारमा गाउँपालिका आवश्यक पन्ते

विद्यार्थी तथा शिक्षक अनुपात कायम गर्नु पर्नेछ। तर गाउँपालिका

मित्रका विद्यालयका विद्यार्थी सञ्चार, सचालित कक्षा तथा उपलब्ध शिक्षक

दरबन्दीका आधारमा कार्यविधि तय गरे गाउँ शिक्षा समितिको सिफारिसमा

गाउँ कार्यपालिकाले दरबन्दी मिलान गर्न सक्नेछ।

(३) उपदेशक (१) बमोजिमका दरवन्दीमा नियुक्त भारका शिक्षकको व्यक्तिगत

फाइल बढा गरी गाउँपालिकाले राजु पर्नेछ।

२२. शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता र सक्षमता : शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता र

सक्षमता तोकिए बमोजिम हुनेछ।

११. शिक्षक तथा कर्मचारीको पदीय बाचरण तथा अन्य व्यवस्था :

(१) देहायका अवस्थामा शिक्षक वा कर्मचारीलाई विद्यालयको व्यवस्थापन

समितिले पदबाट हटाउन गाउँपालिकामा सिफारिस गर्नेछ।

(फ) विद्यालयमा मादक पदार्थ सेवन गरी आएको कुरा प्रमाणित भएमा,

(ग) नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएमा,

(ज) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक वा कर्मचारीलाई विभागी

अध्यापन वा काम गरेमा,

(झ) उपदेशक (१) बमोजिम वा अन्य माध्यमले कुनै शिक्षक वा कर्मचारीलाई

पदबाट हटाउन पर्ने एथेस्ट प्रमाण प्राप्त भएमा गाउँपालिकाले निजलाई

पदबाट हटाउन सक्नेछ। तर कार्यरत पदबाट हटाउन अघि मनासिव

मालिकको स्पष्टिकरणको मौका भने प्रदान गरिने छ।

परिच्छेद ५

शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बडुवा, तालिम

१२. शिक्षकको नियुक्ति :

(१) विद्यालयमा कायम भएको रिक्त दरवन्दी शिक्षक पदमा करार नियुक्तिको

व्यवस्था देहाय बमोजिमको छानौट समितिबाट हुनेछ :

(क) सम्बन्धीत विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष – संयोजक

(ख) विषयगत रोप्टर मध्येबाट गाउँ शिक्षा समिति अध्यक्षले तोकेको विषय

विज्ञ एक जना

(ग) गाउँपालिकाको शिक्षा अधिकृत

(घ) सम्बन्धीत वडाको वडाध्यक्ष

(ङ) सम्बन्धीत विद्यालयको प्रधानाध्यापक

(१) समितिले आफ्नो कार्यविधि गाउँ शिक्षा समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(२) विषय परिस्थितिमा वा कुनै विद्यालयले शिक्षक नियुक्तिको प्रक्रिया

गाउँपालिकालाई अनुरोध गरेमा गाउँ शिक्षा समितिका अध्यक्षको

संयोजकत्वमा विषयगत रोप्टरबाट अध्यक्षले तोको विषय विज्ञ एक जना

सदस्य, गाउँ शिक्षा समितिले तोकेको २ जना सदस्य, गाउँपालिका शिक्षा

अधिकृत सदस्य सचिव रहने गरी पदपूर्ति समिति गठन गरीनेछ। सो

(३) विद्यार्थी सम्बन्धी अनुपातमा अत्यन्त चुन शिक्षक दरबन्दी, अनिवार्य विषय

शिक्षकको अभाव भएमा विद्यालयमा गाउँपालिकाले शिक्षक नियुक्तिका

लागि अनुदान दिन सक्नेछ सो अनुदानमा शिक्षक नियुक्ति दफा २४ (१)

२५. प्रधानाध्यापक सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) सामुदायिक विद्यालयमा एक प्रधानाध्यापक रहनेछ।
- (२) प्रधानाध्यापकको नियुक्ति व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ।
- (क) माध्यामिक तहमा प्रधानाध्यापक हुन स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्त स्थिरकालीन हुन पर्नेछ। सो नभएमा स्नातकोत्तर योग्यता प्राप्त शिक्षण सम्भेबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा गाउँ शिक्षा समितिबाट प्रधानाध्यापक नियुक्ति गरिनेछ।
- (ख) आधारभूत तहमा प्रधानाध्यापक हुन स्नातक उपाधि प्राप्त स्थायी शिक्षण हुन पर्नेछ। सो नभएमा स्नातक योग्यता प्राप्त शिक्षण सम्भेबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा गाउँ शिक्षा समितिबाट प्रधानाध्यापक नियुक्ति गरिनेछ।

(ग) प्रधानाध्यापकले नियुक्ति हुन पूर्व पांच बर्षे विद्यालय सूधारको कार्ययोग्य हुन पर्नेछ। सो नभएमा स्नातक योग्यता प्राप्त शिक्षण सम्भेबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा गाउँ शिक्षा समितिबाट प्रधानाध्यापक नियुक्ति गरिनेछ।

(घ) प्रधानाध्यापकले नियुक्ति हुन पूर्व पांच बर्षे विद्यालय सूधारको कार्ययोग्य हुन पर्नेछ। सो नभएमा स्नातक योग्यता प्राप्त शिक्षण सम्भेबाट विद्यालय व्यवस्थापन समिति समझ पेश गर्न पर्नेछ।

(घ) प्रधानाध्यापकको अवधी ५ वर्षको हुनेछ। निज बढीमा २ कार्यकाल मा सो पदमा बहाल रहन पाउनेछ।

२६. शिक्षकको सरबा :

(१) स्थायी शिक्षकको हकमा निजले कुनै एक विद्यालयमा अधिकतम ५ वर्षे विद्यालयको बहुत्तर हित गर्ने प्रधानाध्यापकको कर्तव्य हुनेछ।

(घ) निजले पेस गरेको कार्ययोजना बमोजिम कार्य गरेके नभएमा गाउँ शिक्षा समितिले हटाउन सक्नेछ तर एक पटक स्थिरकरणको मौका दिइदै।

१०.

१०. कार्यसम्पादन करार सम्झौता गर्नुपर्ने :

(१) गाउँपालिका अध्यक्षको रोहवरमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले शिक्षा शाखा हेत्ते अधिकृतसंग, शिक्षा अधिकृतले सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापकसँग, प्रधानाध्यापकले आफ्ना मातहतका सबै शिक्षकहरूसँग सम्पादन करार सम्झौता गर्नुपर्ने छ।

(२) कार्य सम्पादन करार सम्झौता १ वर्षको हुनेछ। सम्झौता अनुसार काम भए नभएको मूल्याङ्कन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा कार्यपालिका समझ पेश गर्नुपर्ने छ।

(३) वार्षिक कार्यसम्पादन करारका सूचकहरू निर्धारण गर्ने कार्य गाउँ शिक्षा समितिले तयार पारी गाउँ कार्य पालिकामा पेश गर्ने पर्नेछ।

११.

११. कार्य सम्पादन मूल्यांकन र सजाय तथा पुरस्कार :

(१) कार्यसम्पादन करार भएका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादन अभियान दिन सम्झौता। यसरी प्राप्त निवेदनका आधारमा गाउँ शिक्षा समितिले आफ्नो शैक्षिकीकरणका दबावदी उपलब्ध भएका र सम्बन्धित विद्यालय व्यवस्थापन समितिले सहमति प्रदान गरेको विद्यालयमा सरबा गर्न सक्नेछ।

(२)

(३)

(४)

(५)

(६)

(७)

(८)

(९)

(१०)

(११)

(१२)

(१३)

(१४)

(१५)

(१६)

(१७)

(१८)

(१९)

(२०)

(२१)

(२२)

(२३)

(२४)

(२५)

(२६)

(२७)

(२८)

(२९)

(३०)

(३१)

(३२)

(३३)

(३४)

(३५)

(३६)

(३७)

(३८)

(३९)

(४०)

(४१)

(४२)

(४३)

(४४)

(४५)

(४६)

(४७)

(४८)

(४९)

(५०)

(५१)

(५२)

(५३)

(५४)

(५५)

(५६)

(५७)

(५८)

(५९)

(६०)

(६१)

(६२)

(६३)

(६४)

(६५)

(६६)

(६७)

(६८)

(६९)

(७०)

(७१)

(७२)

(७३)

(७४)

(७५)

(७६)

(७७)

(७८)

(७९)

(८०)

(८१)

(८२)

(८३)

(८४)

(८५)

(८६)

(८७)

(८८)

(८९)

(९०)

(९१)

(९२)

(९३)

(९४)

(९५)

(९६)

(९७)

(९८)

(९९)

(१००)

(१०१)

(१०२)

(१०३)

(१०४)

(१०५)

(१०६)

(१०७)

(१०८)

(१०९)

(११०)

(१११)

(११२)

(११३)

(११४)

(११५)

(११६)

(११७)

(११८)

(११९)

(१२०)

(१२१)

(१२२)

(१२३)

(१२४)

(१२५)

(१२६)

(१२७)

(१२८)

(१२९)

(१३०)

(१३१)

(१३२)

(१३३)

(१३४)

(१३५)

(१३६)

(१३७)

(१३८)

(१३९)

(१४०)

(१४१)

(१४२)

(१४३)

(१४४)

(१४५)

(१४६)

(१४७)

(१४८)

(१४९)

(१५०)

(१५१)

(१५२)

(१५३)

(१५४)

(१५५)

(१५६)

(१५७)

(१५८)

(१५९)

(१६०)

(१६१)

(१६२)

(१६३)

(१६४)

(१६५)

(१६६)

(१६७)

(१६८)

(१६९)

(१७०)

(१७१)

(१७२)

(१७३)

(१७४)

(१७५)

(१७६)

(१७७)

(१७८)

(१७९)

(१८०)

(१८१)

(१८२)

(१८३)

(१८४)

(१८५)

(१८६)

(१८७)

(१८८)

(१८९)

(१९०)

(१९१)

(१९२)

(१९३)

(१९४)

(१९५)

(१९६)

(१९७)

(१९८)

(१९९)

(२००)

(२०१)

(२०२)

फूलबारी, स्वच्छ पिउने पारी, आव आचारका लागि अलग अलग शौचाल

तथा सिकाइ मैत्री चातावरण हुन् पर्नेछ ।

(३) विद्यालयको स्तरअनुसार भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधारको मापदण्ड तोकि

बमोजिम हुनेछ ।

(४) प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालय तथा विज्ञान

विषय पठनपाठन हुने विद्यालयमा प्रयोगशाला तथा प्रयोगात्मक अस्यासँ

थप सुविधा हुन् पर्नेछ ।

३. विद्यालयको सम्पति :

(१) सामुदायिक विद्यालयको हक्कोमागा रहेको सम्पति सार्वजनिक सम्पति मानिने

। यस ऐन बमोजिम अनुमति वा स्वीकृति रह गरिएको वा कुनै विद्यालयमा

गाउँभैएको सामुदायिक विद्यालयको सम्पति गाउँपालिकाले अन्त विद्यालयमा

कम्भमा प्रयोगमा नआउने भएमा बेच-बेखन गरी प्राप्त भएको रकम

सम्बन्धित गाउँपालिका शिक्षा कोषमा जम्मा गर्नेछ ।

(२) शैक्षिक गुर्टी अत्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पति सोही

लाम्हा सञ्चालन गरीएकोमा त्यस्तो विद्यालयको सम्पति सार्वजनिक सम्पति

मानिनेछ र त्यस्तो सम्पतिको स्वरूप परिवर्तन गर्न पाइने छैन ।

(३) कम्भमी अन्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पति सोही कम्भमीको

नाममा रहेनेछ ।

(४) संस्थागत विद्यालयले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासँ दान दातव्यको रूपमा

कुनै किसिमको चल, अचल सम्पति प्राप्त गर्नु अघि गाउँ पालिकाको

अनुमति लिनु पर्नेछ ।

३५. सामुदायिक विद्यालयको जग्गाको स्वामित्व, सम्पतिको अधिकार, संरक्षण र

व्यवस्थापन :

(१) सामुदायिक विद्यालयको जग्गाको स्वामित्व वा विद्यालयकै नाममा रहेनेछ

सो विद्यालय खारेज वा अन्यत्र गाउँभैइ विद्यालयको काममा प्रयोग नहुने

भएमा गाउँपालिकाले भोगा चलन गर्न सक्ने छ ।

(२) विद्यालयको सम्पतिको अधिकार दुरुस्त राख्ने, संरक्षण तथा व्यवस्थापन

गर्ने दायित्व सो विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको रहेनेछ ।

(३) सामुदायिक विद्यालयको जग्गाको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने कर्तव्य

गाउँपालिकाको रहेने छ ।

३६. विद्यालयको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक :

(१) विद्यालयले नेपाल सरकार र स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड

अनुरूप तिकाइ उपलब्ध हासिल हुने गरी अध्ययन अध्यापन गराउनु

पर्नेछ । विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड भित्र रही प्रादेशिक

तथा स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लापू गर्न सक्नेछ ।

(१) विद्यालयलाई आवश्यक पर्ने पाठ्यपुस्तकहरूको सङ्ख्या सम्बन्धित विद्यालयले तोकिएको समय सीमा भित्र गाउँ शिक्षा समितिमा माग गर्नपर्नेछ ।

(२) गाउँ शिक्षा समितिले शैक्षिक सन थूल हुन् आगामे सम्बन्धित निकायहरूमा बमोजिम हुनेछ ।

(३) प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालय तथा विज्ञान

विषय पठनपाठन हुने विद्यालयमा प्रयोगशाला तथा प्रयोगात्मक अस्यासँ

स्थानीय पाठ्यक्रम प्रयोगमा ल्याउन सक्नेछ । यसको लागि पाठ्यपुस्तक

विद्यालय व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी लागु गर्न सक्ने छ ।

(४) हरेक विद्यालयमा शैक्षिक स्तरको न्यूनतम मापदण्ड तोकी शिक्षक विचारी

सहकार्यमा आधारित पाठ्य सामग्री, थप स्वव्ययन सामग्री, पुस्तकालय,

मनोविमर्श, अभिभावक शिक्षाको प्रवन्ध इत्युपर्याप्त हुन् पर्नेछ ।

(५) आधारभूत तहसम्मको शिक्षाका लागि स्थानीय आवश्यकतामा आधारित

बढीमा १०० पूर्णाङ्ग वा ४ कोटि आवर बराबरको स्थानीय थप विषयको

विद्यालय व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी लागि पाठ्यपुस्तक

विद्यालय व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी लागि पाठ्यपुस्तक

(६) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी लागि पाठ्यपुस्तक

(७) विद्यालयको अनुमति, मापदण्ड निर्धारण, अनुगमन र नियमन

संस्थागत विद्यालय सञ्चालन गर्ने तोकिए बमोजिम अनुमति वा स्वीकृति

निनु पर्नेछ ।

३७. सम्पति विद्यालयको व्यवस्थापन समिति

(१) संस्थागत विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नका लागि

प्रत्येक विद्यालयमा देहायका सदस्यहरू रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन

समिति रहेनेछ ।

(२) विद्यालयको संस्थापक वा लगानीकर्ता मध्येबाट गाउँपालिकाबाट मनोनित

सो विद्यालय खारेज वा अन्यत्र गाउँभैइ विद्यालयको काममा प्रयोग नहुने

- अस्यक्ष

(३) अभिभावक मध्येबाट कर्तीमा एक माहिला सहित इँ जना - सदस्य

(४) स्थानीय शिक्षाप्रेमी वा समाजसेवी मध्येबाट गाउँ शिक्षा समितिबाट

मनोनित एक

(५) सम्बन्धित क्षेत्रको विद्यालय निरीक्षक वा खोत व्यक्ति

- सदस्य

(६) सम्बन्धित क्षेत्रको विद्यालय क्षेत्रको विद्यालय निरीक्षक वा खोत व्यक्ति

- सदस्य

(७) सम्बन्धित विद्यालयका शिक्षकहरूले आफूहरू मध्येबाट खानी पठाएको

एक

(८) विद्यालयको प्रधानाध्यापक

(९) उपदेशक (१) को (ख) र (ग) बमोजिम छानीएका अध्यक्ष वा सदस्यको

पदवार्धी तीन वर्षको हुनेछ ।

३९. संस्थागत विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य

बधिकार

- (१) संस्थागत विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ-
 - (ख) विद्यालयको लागि प्राप्त साधन र जोतको परिचालन गर्ने,
 - (ग) नेपाल सरकार र गाउँपालिकाले तोके बमोजिमको पाठ्यक्रम त पाठ्यपुस्तक लाए गर्ने गराउने
 - (घ) प्रचीलत कानून बमोजिम योग्यता पूरा गरेका व्यक्तिलाई शिक्षक पद नियुक्ति गर्ने,
 - (ङ) शिक्षक तथा कर्मचारीको न्यूनतम तेलब, सेवा सुविधा तोक्ने,
 - (च) अनुशासनहीन शिक्षक उपर करबाही गर्ने,
 - (छ) कानूनमा उल्लेखित व्यवस्थाका अतिरिक्त गाउँपालिकाबाट जारी रिक्षाक्रम सम्बन्धित सबै नीति, नियम तथा निर्देशनहरूको पालना गर्ने,
 - (२) शैक्षिक गुणी अन्तर्गत सञ्चालन भएका विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
४०. संस्थागत विद्यालयले आन्वेति उपलब्ध गराउनु पर्ने :
- (१) संस्थागत विद्यालयले विद्यालयमा भर्ना भएका कूल विद्यार्थी संख्या कर्मीमा दश प्रीतशतमा नपट्ने गरी तोकिए बमोजिम आर्थिक रूपमा विपन्न, अपाङ्गता भएकहरु, महिला, दलित विद्यार्थीहरूलाई आन्वेति गा शिक्षा समितिको सिफारिसमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । आन्वेति निवरणको यथार्थ जानकारी सम्बन्धित बडा समिति र गाउँपालिका शिक्षा शाल समझ बुझाउनु पर्ने छ ।
 - (२) आन्वेति प्राप्त गर्ने विद्यार्थीहरूको छानोटको लागि आधार, शर्त र प्रक्रिया निर्धालय व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गराई सार्वजनिक समेत गा पर्नेछ र समितिले आन्वेतिको लागि छानोटको नीतजा आधार सहित सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।
४१. विद्यार्थीको शुल्क तथा विद्यार्थीको न्यूनतम पारिश्रमिक र पूर्वाधारको मापदण्ड तोक्ने : गाउँ शिक्षा समितिले प्रत्येक वर्ष विद्यार्थीको शुल्क र संस्थागत विद्यालयका विद्यकहरूको न्यूनतम पारिश्रमिक र चूतातम पूर्वाधारको मापदण्ड तोक्न सक्छ ।
४२. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन : संस्थागत विद्यालयको गुणस्तर कायम राजन गाउँपालिका चा गाउँ शिक्षा समिति ले जुनहुँकै समयमा अनुगमन गर्न, निर्देशन दिन सक्षेत्र यस्तो निर्देशन कार्यान्वयन गर्न संस्थागत विद्यालयको दायित्व हुनेछ ।
४३. अनुगमन तथा स्वीकृति रह गर्ने : कुनै संस्थागत विद्यालयले कानून र नियम प्रिपरीत कुनै काम गरेमा गाउँपालिकाले त्यस्तो विद्यालयलाई प्रदान गरिएक

अनुमति रह गर्न सक्छ । तर त्यसरी अनुमति वा स्वीकृति रह गर्न अधिकार अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ-

परिच्छेद : ८

४४. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र पर्ने विद्यालयहरूमा परिक्षा संचालन तथा सम्बन्धित लागि देहायको एक परिक्षा संचालन तथा समन्वय समिति रहनेछ ।

४५. विद्यालय कोष : (१) प्रत्येक विद्यालयमा एउटा विद्यालय कोष हुनेछ, जसमा देहाय बमोजिमका जोतबाट प्राप्त रकम सो कोषमा तोखिला हुनेछ-

(क) नेपाल सरकार, प्रादेशिक सरकार र गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,

(ख) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,

(ग) चन्दा वा दान दातव्यबाट प्राप्त रकम,

(घ) अन्य खोतबाट प्राप्त रकम ।

४६. अनुदानको व्यवस्था :

(१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदैका बबत दिई आएको अनुदान रकममा कटौती नहुने

गरी तोकिएको सुनको आधारमा गाउँपालिकाले सामुदायिक विद्यालयलाई

नियमित र थप (नमूना विद्यालय, अगोरी माध्यम, प्रोत्साहन आदी) अनुदान दिनेछ । तर कुनै विद्यालयले तोकिएको शिक्षिक्तर कायम गर्न तसक्को

त्यस्ता विद्यालयलाई दिई आएको अनुदान रकममा तोकिए बमोजिम

कटौती गर्न सकिनेछ ।

(2) समुदायिक विद्यालयहराई तोकिए बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने

(3) गाउँपालिकाले चाल विकास केन्द्रलाई तोकिए बमोजिमको अनुदान दिन सक्नेछ

४७. बजेट तयार गर्ने : प्रधानाधारपक्ले प्रत्येक वर्षको मसान्त भित्र आगामी चर्चा बजेट तयार गरी व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गराई त्यसको एक प्रा-

शिक्षा शाखामा समयमा पठाउनु पर्नेछ ।

४८. लेखा व्यवस्थापन :

(१) सबै विद्यालयहरले प्रचलित कानून अनुसारको ढाँचामा आय व्यायामको लेखा

व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

(२) नियमित कारोबारको लेखा राज्ञ बेलै व्यवस्था गरी कुनै कर्मचारी न

शिक्षकलाई जिम्मेवारी दिनु पर्नेछ ।

४९. समुदायिक विद्यालयको ढाँचा संचालन :

(१) विद्यालयले आर्थिक कारोबार गर्दा बैक मार्फत गर्नुपर्नेछ ।

(२) विद्यालयको ढाँचा संचालन प्रधानाधारपक र लेखा हेतौ कर्मचारीको संयुक्त

दस्ताखतबाट संचालन गर्नुपर्नेछ ।

(३) होके क विद्यालयमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको संयोजकत्वमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिले तिनि सदस्यीय लेखा समिति गठन गर्न सक्नेछ । जसले विद्यालयको लेखा अधिकारी चुन्नुपुरुस्त राज्ञ सहयोगी हुनेछ

५०. लेखा परीक्षण तथा सामाजिक परीक्षण :

(१) सबै विद्यालयहरले नियमित रूपमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको १५ दिन भित्र गर्न

जीमासिक विद्या परीक्षण गर्दै लेखा समितिले तोकेको राजेष्टड लेखा परीक्षकबाट लेखा परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(२) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन लेखा परीक्षण समाप्त भएको १५ दिन भित्र गर्न

शिक्षा समिति भागकर्ता गाउँपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(३) प्रत्येक वर्ष विद्यालयले सामाजिक परीक्षण गरी विद्यालयको शैक्षिक उपलब्धी

पारदर्शिता तथा जवापद्धतिको अवस्था र आगामी कार्ययोजना सार्वजनिक तथा अनुमोदन गर्नुपर्नेछ ।

(४) विद्यालयले होके क वैमासिक परीक्षाको नितिजा सहित विद्यार्थीको शैक्षिक प्रगति प्रतिवेदन अभिभावक समझ पेस गरी पूछ पोषण दिनु पर्नेछ ।

५१. अनवृत्तिको व्यवस्था गर्न सम्भव्य : गाउँपालिकाले विद्यालयमा भर्ने हुने विद्यार्थीलाई शिक्षा विकास कोषबाट तोकिए बमोजिम अनवृत्तिको व्यवस्था गर्न सम्भव्य ।

५२. शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था :

(१) नेपाल सरकारले निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षाका लागि सामुदायिक विद्यालयले विद्यार्थीको नाममा कुनै किसिमको शुल्क लिन पार्ने छैन ।

(२) निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षा बाहेकको अन्य विद्यालय शिक्षामा अवधारण गर्ने विद्यार्थीसँग लिइने शुल्क तोकिएको आधारमा निर्धारण गरिनेछ ।

(५) विद्यालयले विद्यार्थीलाई कुनै कक्षामा भर्ना गर्दा एक पटक भर्ता शुल्क लिइसकेपछि पुनः सोही विद्यालयको अर्को कक्षामा भर्ना गर्नको लागि कुनै किसिमको शुल्क लिन पार्ने छैन ।

(६) विद्यालयले भौतिक सरचना नियर्ण गर्नको लागि विद्यार्थीसँग कुनै किसिमको शुल्क लिन पार्ने छैन ।

(७) संस्थागत विद्यालयले विद्यार्थीसँग लिन पार्ने शुल्क तोकिएको अधिकारीबाट स्वीकृत गराई नियर्ण गर्नु पर्नेछ । त्यसीरी शुल्क नियर्ण सञ्चालनमा अधिकारीले त्यसीरीले त्यसी शुल्क सञ्चालन विद्यार्थीलाई किर्ता गर्न लगाउन पर्नेछ । यस ऐन विपरीत शुल्क लिने विद्यालयलाई तोकिएको अधिकारीले एक लाल रूपैयासम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

५३. विद्यालयलाई छुट र सुविधा :

(१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित सञ्चालन विद्यालयको नाममा जुनसुकै लिख्वत पारित गर्दा राजिष्ट्रेशन दस्तुर लाने छैन ।

(२) उपदेश (१) मा लेखिएदेखि बाहेक अन्य विद्यालयको नाममा कुनै लिख्वत पारित गर्दा नेपाल सरकारले तोकिएको आधारमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट दिन सम्भव्य ।

(३) सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित सञ्चालन विद्यालयलाई दिइने अन्य छुट र सुविधा तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

५४. गाउँपालिकाले निर्देशन दिन सम्भव्य :

(१) गाउँपालिकाले तोकिएको क्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्देशनहरू विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई दिन सम्भव्य ।

(२) उपदेश (१) बमोजिम दिइएको निर्देशनको पालना गर्ने विद्यालय व्यवस्थापन समितिले कर्तव्य हुनेछ ।

(३) कर्तव्य पनि यस ऐन बमोजिम अनुमति निलाई शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, शैक्षिक परामर्श सेवा, विदेशी शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने पार्ने छैन ।

(४) उपदेश (१) बमोजिम शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, शैक्षण कक्षा वा पूर्व तयारी कक्षा कोर्स, शैक्षण गर्ने पार्ने छैन । यस ऐन विपरीत शुल्क तोकिएको आधारमा गाउँ शिक्षा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

५५. प्रगति विवरण बुझाउनु पर्ने : सम्झात विद्यालयले प्रत्येक वर्ष तो

बमोजिमका विवरण सहितको प्रगति विवरण गाउँ पालिका कार्यालयमा बुझा पर्नेछ ।

५६. शिक्षक वा कर्मचारीले निजी विद्यालयमा लगानी गर्ने नपाउने : विद्यालय

कार्यरत शिक्षक वा कर्मचारीले कुनै निजी विद्यालय सञ्चालन गर्ने, लगानी वा व्यवस्थापन सञ्चालन कुनै कार्य गर्ने पाउने हैन ।

(क) सामुदायीक विद्यालयमा विद्यार्थीलाई अध्यापन गराउने शिक्षक कर्मचारी तथा जनप्रतीनीधि, अधिभावक र बालबालिकहरूलाई प्रोत्साहन दिइने ।

५७. स्थानीय शिक्षा निकास कोष :

(१) गाउँपालिकाले आफ्नो भेत्रभित्रका विपन्न, प्राकृतिक प्रकोप निर्दित असहाय बालबालिकाको शैक्षिक अवसर बढ़ि गर्ने तथा उत्कृष्ट विद्यार्थीको लागि गाउँ शिक्षा निकास कोष स्थापना हुनेछ ।

(२) कोषमा देहाय बमोजिमका रकम रहन सक्नेछ :

(क) नेपाल सरकार, प्रादेशिक सरकार र गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान

(ख) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,

(ग) चन्दा वा दान बातव्यबाट प्राप्त रकम, र

(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) कोषको सञ्चालन गाउँपालिकाको प्रमुख, शिक्षा हेतु कार्यपालिका सदस्य शिक्षा अधिकृत रहेको ३ सदस्यीय समितिबाट हुनेछ ।

६०. दण्ड सजाय :

(१) कसैले विद्यालयको सम्पति हिनामिना वा नोक्सान गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई मुद्दा हेने अधिकारी वा चाचायिक समितिले बिगो अनूल गरी बिगो बमोजिम जारीवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) कसैले देहयका कार्य गरेमा, गर्न लागाएमा वा सो कार्य गर्न सहयोग पुऱ्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसूरको मात्रा हेरी कानूनले तोके बमोजिम सजाय हुनेछ-

(क) उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्दा लापरबही वा गैर जिम्मेवारपूर्ण कार्यालयमा परीक्षाफल प्रकाशनमा अनियमितता गरेमा ।

(ख) परीक्षाको मर्यादा भइ हुने अन्य कुनै कार्य गरेमा ।

(ड) अनुमति नलीई कुनै शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज को भ्राष्ट शिक्षण कक्षा तथा पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन गरेमा ।

(च) कानून विपरीतको अन्य कार्य गरेमा ।

(३) विद्यालयको शिक्षक वा कर्मचारी त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारी उपर अदालतमा मुद्दा दायर भए त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारी त्यस्री मुद्दा दायर भएको भित्र दीख निलम्ब

हुनेछ । सो शिक्षक वा कर्मचारी अदालतबाट कसूरदार ठहरिएमा निजलाई यस ऐन बमोजिम सजाय गरिनेछ ।

११. प्रारब्धन : तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेश उपर कर्तृत बमोजिम पुनरावेदन लानेछ ।

१२. नियम बनाउने अधिकारी :

(१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँ पालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

(२) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि गाउँ शिक्षा समितिले आवश्यक नियमिका बनाउने लागू गर्न सक्नेछ ।

१३. संकरणकालीन व्यवस्था :

(१) यस ऐनले तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावली नआउदासम्म गाउँ कार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ ।

(२) यो ऐन जारी भए पछि विद्यालयमा रिक्त रहेको दरबद्दीमा विज्ञापनको अनुमति गाउँ कार्य पालिकाले दिन सक्नेछ वा गाउँपालिका आफैले विज्ञापन गरी गर्न सक्नेछ ।

१४. यस अडकाउ फुकाउने अधिकारी : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न जुनै बाधा-अडकाउ परेमा गाउँ पालिकाले त्यस्तो बाधा अडकाउ हटाउन आदेश जारी सक्नेछ । तर यस्तो आदेश गाउँ कार्यपालिकाले ६ महिनाभित्रमा अनुमोदन नगरेमा स्वत निष्क्रिय हुनेछ ।

१५. बचाउ र लागू नहुने :

(१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत जनेका नियममा लेखिए जस्ति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुरामे पनि विद्यालयको सम्पति हिना-मिनाहा गरेको कसूरमा भ्रष्टचार निवारण ऐन, २०१७ अन्तर्गत कारबाही चलाउन बाधा पन्ने हैन ।

(३) सविधानसंग बाझिएको यस ऐनका दफा तथा उपदाहर वाभिएको हहसम्म स्वत निस्कीय हुनेछ ।